

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ ΔΡΑΜΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΙΟΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΦΥΤΟΪΓΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΥΠΟΛΕΙΜΜΑΤΑ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Δράμα, Φεβρουάριος, 2022

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ-ΘΡΑΚΗΣ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ
Δ/ΝΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚ/ΜΙΑΣ ΚΑΙ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΔΡΑΜΑΣ
**ΤΜΗΜΑ ΠΟΙΟΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΦΥΤΟΪΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΥ
ΕΛΕΓΧΟΥ**

ΠΡΟΣ: Όπως ο ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΠΟΔΕΚΤΩΝ

Ταχ. δ/νση.: Διοικητήριο, 66133 ΔΡΑΜΑ
Πληροφ.: Κων/νος Σίμογλου
Τηλ.: 25213-51247
Φαξ: 25213-51204
Ηλ. ταχ.: pfedaokdramas@vivaldi.net

ΘΕΜΑ: Διάχυση αποτελεσμάτων πανελλαδικής έρευνας καταναλωτών

ΣΧΕΤ.: Simoglou, K.B. and E. Roditakis. 2022. Consumers' Benefit—Risk Perception on Pesticides and Food Safety—A Survey in Greece, *Agriculture* 12(2): 192. <https://doi.org/10.3390/agriculture12020192>

Σάς κοινοποιούμε τα αποτελέσματα της πανελλαδικής έρευνας πεποιθήσεων των καταναλωτών σχετικά με τα υπολείμματα γεωργικών φαρμάκων και την ασφάλεια τροφίμων. Η έρευνα διεξήχθη τον Μάρτιο 2021. Ο σχεδιασμός και η εκπόνηση της έρευνας πραγματοποιήθηκε από τη ΔΑΟΚ Δράμας και το Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο με τη συμμετοχή τού Αναπληρωτή Καθηγητή Εμμανουήλ Ροδιτάκη. Το κείμενο που ακολουθεί είναι περίληψη της δημοσιευμένης μελέτης, η οποία είναι ελεύθερα διαθέσιμη στο διαδίκτυο για κάθε ενδιαφερόμενο (παραπάνω σχετικό).

**ΜΕ ΕΝΤΟΛΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ
Η ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΡΙΑ ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΗ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΑΡΙΓΚΟΛΗ ΙΩΑΝΝΑ**

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΠΟΔΕΚΤΩΝ

1) Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων

Δ/νση Προστασίας Φυτικής Παραγωγής, Τμήμα Γεωργικών Φαρμάκων, Συγγρού 150, 17671 ΚΑΛΛΙΘΕΑ

2) Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης

α) Αντιπεριφερειάρχης ΠΕ Δράμας

β) Θεματικός Αντιπεριφερειάρχης Πρωτογενούς Τομέα Π.Α.Μ.Θ.

γ) Γενική Δ/νση Αγροτικής Οικονομίας & Κτηνιατρικής, Δημοκρατίας 1, 69100 ΚΟΜΟΤΗΝΗ

δ) Δ/νση Αγροτικής Οικονομίας Περιφέρειας Α.Μ.Θ., Δημοκρατίας 1, 69100 ΚΟΜΟΤΗΝΗ

3) Δήμοι Δράμας, Δοξάτου, Κάτω Νευροκοπίου, Παρανεστίου, Προσοτσάνης, ηλεκτρονική αποστολή

4) Π.Κ.Π.Φ.Π. & Φ.Ε. Καβάλας, Άγ. Λουκάς - Τέρμα Αμυνταίου, Τ.Θ. 1235, 651 10 ΚΑΒΑΛΑ

5) Π.Κ.Π.Φ.Π. & Φ.Ε. Θεσσαλονίκης, Θέρμη - Τ.Θ 60436, Τ.Κ 57001 ΘΕΡΜΗ

6) Δ/νση Αποκεντρωμένων Υπηρεσιών Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης, Καβάλα, gveneti@minagric.gr

7) Τμήμα Αγροτικής Ανάπτυξης και Ελέγχων Δράμας, Θεμιστοκλέους, 66100 ΔΡΑΜΑ

8) Τμήμα Αγροτικής Ανάπτυξης και Ελέγχων Καβάλας, Κων/νου Παλαιολόγου 4, Τ.Θ. 1267, 65403 ΚΑΒΑΛΑ

9) Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο, Τμήμα Γεωπονίας, Εσταυρωμένος, 71410 ΗΡΑΚΛΕΙΟ

α) Εργαστήριο Εντομολογίας & Γεωργικής Φαρμακολογίας, Αν Καθηγητής Εμ. Ροδιτάκης

β) Εργαστήριο Φυτοπαθολογίας-Βακτηριολογίας, Καθηγητής Δ. Γκούμας

10) ΕΛ.Γ.Ο. «ΔΗΜΗΤΡΑ»

Ινστιτούτο Γενετικής Βελτίωσης και Φυτογενετικών Πόρων, 57001 ΘΕΡΜΗ

11) ΓΕΩΤ.Ε.Ε. - Παράρτημα Αν. Μακεδονίας, geoteeam@otenet.gr - Με την παράκληση να ενημερώσει τα μέλη του

12) Φυτοφαρμακεία Π.Ε. Δράμας Π.Ε. Δράμας, ηλεκτρονική αποστολή

13) Συνταγογράφους γ. φαρμάκων Π.Ε. Δράμας, ηλεκτρονική αποστολή

14) Καλλιεργητές Π.Ε. Δράμας, ηλεκτρονική αποστολή (βάσει καταλόγου διανομής)

15) Γραφείο Τύπου Π.Ε. Δράμας, ηλεκτρονική αποστολή

16) Εσωτερική διανομή, Τμήμα Φυτικής και Ζωικής Παραγωγής, Δ.Α.Ο.Κ. Δράμας

Πεποιθήσεις των Ελλήνων καταναλωτών για τους κινδύνους/οφέλη των φυτοπροστατευτικών προϊόντων και την ασφάλεια τροφίμων

Κωνσταντίνος Β. Σίμογλου¹ και Εμμανουήλ Ροδιτάκης^{2,3}

¹ Τμήμα Ποιοτικού και Φυτοϋγειονομικού Ελέγχου, Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας & Κτηνιατρικής Δράμας, 66133 Δράμα

² Τμήμα Γεωπονίας, Σχολή Γεωπονικών Επιστημών, Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο, Εσταυρωμένος, 71004 Ηράκλειο

³ Ινστιτούτο Αγροδιατροφής και Επιστημών Ζωής, Κέντρο Ερευνών Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου, 71410, Ηράκλειο

Εισαγωγή

Τα φυτοπροστατευτικά προϊόντα (στο εξής: «ΦΠ») χρησιμοποιούνται σε πολλούς τομείς της γεωργίας για τη βελτίωση της απόδοσης και της ποιότητας των προϊόντων. Θετικά αποτελέσματα της χρήσης των ΦΠ επέρχονται υπό την προϋπόθεση ότι υφίσταται κανονιστικό πλαίσιο και χρησιμοποιούνται με τέτοιο τρόπο ώστε τα οφέλη να υπερτερούν σημαντικά των δυνητικών κινδύνων.

Οι κίνδυνοι για τη δημόσια υγεία από τη διατροφική έκθεση σε υπολείμματα ΦΠ είναι ιδιαίτερα αμφιλεγόμενοι. Οι περισσότερες από τις μελέτες που σχετίζονται με τις επιπτώσεις των Γ.Φ στην ανθρώπινη υγεία ασχολούνται με την έκθεση τού χρήστη σε αυτά. Ωστόσο, έχουν εκφραστεί ανησυχίες για τις πιθανές αρνητικές επιπτώσεις των ΦΠ στην υγεία τού γενικού πληθυσμού μέσω της διατροφικής έκθεσης. Όμως λίγες από τις επιπτώσεις στην υγεία που έχουν συσχετιστεί με τα ΦΠ μπορούν να θεωρηθούν αιτιολογικές. Επίσης, έχουν εκφραστεί ανησυχίες για την ταυτόχρονη παρουσία πολλαπλών υπολειμμάτων ΦΠ στα τρόφιμα. Ωστόσο, έρευνες κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι οποιεσδήποτε συνέργειες σε επίπεδο διατροφικής έκθεσης είναι σπάνιες. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Αρχή για την Ασφάλεια των Τροφίμων προέβη σε αναδρομικές εκτιμήσεις κινδύνου για τα έτη 2014 έως και 2018 της διατροφικής έκθεσης σε υπολείμματα ΦΠ και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η σωρευτική διατροφική έκθεση δεν φθάνει το όριο για ρυθμιστική εξέταση. Εξάλλου, η έρευνα σχετικά με τα οφέλη για την υγεία από την κατανάλωση φρούτων και λαχανικών έχει δείξει ότι τα οφέλη τους υπερτερούν σημαντικά των εκτιμώμενων κινδύνων των υπολειμμάτων ΦΠ.

Ο λόγος κινδύνου/οφέλους από τη χρήση ΦΠ συνεχίζει να είναι θέμα πρόκλησης ανησυχίας στο κοινό και τα υπολείμματα ΦΠ στα τρόφιμα τροφοδοτούν υψηλά επίπεδα αντιλαμβανόμενου κινδύνου στους καταναλωτές. Η συγκεκριμένη μελέτη που οργανώθηκε και εκπονήθηκε από τη Δ/νση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Δράμας και το Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο στόχευε να βελτιώσει τις γνώσεις μας για τις πεποιθήσεις των Ελλήνων καταναλωτών, τις προγνωστικές μεταβλητές που σχετίζονται με προσωπικές στάσεις και απόψεις, καθώς και δημογραφικά χαρακτηριστικά που μπορεί να τους επηρεάζουν, αντιμετωπίζοντας το ζήτημα της αναλογίας των ωφελειών που απορρέουν από τη χρήση των ΦΠ, προς τους πιθανούς κινδύνους αυτών.

Αποτελέσματα της έρευνας

Στην έρευνα αυτή, που εκπονήθηκε τον Μάρτιο 2021, συμμετείχαν 1846 καταναλωτές από όλες τις Περιφέρειες της Χώρας μας. Η επεξεργασία των δεδομένων έγινε με τη βοήθεια μεθόδων πολυμεταβλητής στατιστικής ανάλυσης (ανάλυση κυρίων συνιστωσών, λογαριθμική παλινδρόμηση και ανάλυση συστάδων). Η πλήρης δημοσιευμένη μελέτη είναι ελεύθερα διαθέσιμη στους ενδιαφερόμενους^(*). Από την ανάλυση των δεδομένων προέκυψε ότι το 55% των συμμετεχόντων υποστηρίζει τη θέση ότι τα οφέλη από τη χρήση των ΦΠ δεν υπερτερούν έναντι των δυνητικών κινδύνων αυτών.

Ο πλέον ισχυρός προγνωστικός παράγοντας της στάσης των καταναλωτών ως προς το ζήτημα οφέλους/κινδύνου από τα ΦΠ είναι η αποδοχή των θετικών συνεισφορών της χρήσης των ΦΠ. Αυτό αναλύεται στην επισιτιστική ασφάλεια, στη διασφάλιση της φυτικής παραγωγής, στη συμβολή στο εθνικό εισόδημα και ταυτόχρονα, στη διασφάλιση τού χρήστη και τού καταναλωτή από την ορθή χρήση των ΦΠ. Έτσι, το αυξημένο επίπεδο αντιλαμβανόμενων θετικών συνεισφορών των ΦΠ, προάγει τη θέση ότι οι ωφέλειες των ΦΠ υπερέχουν των δυνητικών κινδύνων τους.

Η ιδιότητα τού χρήστη ΦΠ, είτε για επαγγελματικούς ή ερασιτεχνικούς λόγους, είναι ο επόμενη ισχυρή προγνωστική μεταβλητή. Η εξοικείωση των ανθρώπων με ένα θέμα απομειώνει τα αισθήματα αβεβαιότητας και αυξάνει την αντίληψη τού ελέγχου επί των ενδεχόμενων κινδύνων. Ο τόπος διαμονής (αστική ή αγροτική περιοχή) δεν φαίνεται να επιδρά σημαντικά.

Σε ό,τι αφορά στο φύλο, οι άνδρες εξέφρασαν συχνότερα θετική άποψη στην αποδοχή των ωφελειών των ΦΠ έναντι των κινδύνων. Προηγούμενες μελέτες έχουν δείξει ότι οι γυναίκες εκφράζουν αυξημένα επίπεδα αντιλαμβανόμενου κινδύνου αναφορικά με χημικά υπολείμματα.

Το πώς αντιλαμβάνονται οι καταναλωτές την ασφάλεια των φυτικών τροφίμων, επιδρά στις πεποιθήσεις τους. Το παραπάνω έχει σχέση με τις απόψεις των συμμετεχόντων ως προς τη θέση ότι τα φυτικά τρόφιμα θεωρούνται γενικώς ασφαλή, ότι τα ελληνικά φυτικά τρόφιμα είναι εξίσου ασφαλή με αυτά των υπολοίπων κρατών-μελών της ΕΕ, το ότι οι καταναλωτές δεν κινδυνεύουν γενικά από την κατανάλωση φρούτων και λαχανικών και ότι υφίσταται

τακτικός έλεγχος υπολειμμάτων ΦΠ στα τρόφιμα φυτικής προέλευσης. Το αυξημένο επίπεδο αντιλαμβανόμενης ασφάλειας, προάγει τη θέση ότι οι ωφέλειες των ΦΠ υπερέρχουν των δυνητικών κινδύνων τους.

Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας έχουν καταδείξει τον ουσιαστικό ρόλο της πληροφόρησης σχετικά με τα ΦΠ, ιδίως από εξειδικευμένες (και γενικές ωστόσο) πηγές πληροφόρησης. Η ενημέρωση για θέματα που σχετίζονται με τα ΦΠ, επιδρά στη στάση των καταναλωτών υπέρ των ωφελειών σε σχέση με τους δυνητικούς κινδύνους από τα ΦΠ. Μεταξύ των εξειδικευμένων πηγών πληροφόρησης ξεχωριστή θέση κατέχει ο Γεωπόνος, ως η συχνότερη πηγή απόκτησης πληροφορίας. Ωστόσο, πηγές πληροφοριών όπως οι επίσημες ιστοσελίδες, τα τακτικά ενημερωτικά δελτία δημοσίων φορέων και τα ειδικά περιοδικά επιφέρουν περισσότερο ισχυρή θετική επίδραση. Από τις γενικές πηγές πληροφόρησης ξεχωρίζει ο ηλεκτρονικός Τύπος, ενώ πολύ μικρότερη συμβολή έχουν η τηλεόραση, το ραδιόφωνο, ο έντυπος Τύπος και τα κοινωνικά μέσα δικτύωσης.

Η εμπιστοσύνη στις διαδικασίες πιστοποίησης των τροφίμων εμπεριέχει τις μεταβλητές της ιχνηλασιμότητας, της σήμανσης των τροφίμων και της αίσθησης ασφάλειας που προσφέρει η πιστοποίηση. Η αυξημένη εμπιστοσύνη στην πιστοποίηση των φυτικών τροφίμων, προάγει τη θέση ότι οι ωφέλειες των ΦΠ υπερέρχουν των δυνητικών κινδύνων τους.

Ο αντιλαμβανόμενος κίνδυνος από μέρους των καταναλωτών αναφορικά με τα ΦΠ επιδρά αρνητικά στις πεποιθήσεις και απόψεις των καταναλωτών σε ό,τι αφορά στις ωφέλειες από τη χρήση των ΦΠ έναντι των πιθανών κινδύνων που απορρέουν από αυτά. Στη συνιστώσα αυτή εμπεριέχονται οι μεταβλητές της ανησυχίας ότι η υγεία τους έχει επηρεαστεί, καθώς επίσης το αίσθημα ανασφάλειας από τα υπολείμματα ΦΠ στα τρόφιμα για την υγεία των ιδίων και των συγγενών τους. Το αποτέλεσμα αυτό υποδεικνύει ότι τα υπολείμματα ΦΠ είναι ένα ζήτημα που απασχολεί τους Έλληνες καταναλωτές και συνδέεται αμέσως με την υγεία τους. Προηγούμενες έρευνες έδειξαν ότι οι καταναλωτές δεν αναγνωρίζουν τη θεμελιώδη αρχή της τοξικολογίας, δηλαδή την δοσοεξαρτώμενη απόκριση ενός χημικού παράγοντα και ες' αυτού προκαλείται αυξημένη αντιλαμβανόμενη αίσθηση κινδύνου στο κοινό από τα τρόφιμα. Το θέμα αυτό έχει συσχετιστεί επίσης και με την έλλειψη γνώσης για την ύπαρξη κανονιστικού πλαισίου και νομίμων ορίων υπολειμμάτων και γενικότερα αποδίδεται στη διάσταση που υφίσταται μεταξύ της άποψης των ειδικών σε θέματα ασφάλειας τροφίμων και τού ευρύτερου κοινού.

Συμπεράσματα

Από τη μελέτη αυτή έχει δειχθεί ότι οι Έλληνες καταναλωτές εκφράζουν αυξημένη ανησυχία για τα υπολείμματα ΦΠ στα τρόφιμα. Ταυτόχρονα ωστόσο, αναγνωρίζουν σε σημαντικό βαθμό θετικές συνεισφορές της χρήσης των ΦΠ στην επισιτιστική ασφάλεια και στην εθνική οικονομία. Η ανάλυση έχει καταδείξει την ύπαρξη σημαντικών προγνωστικών παραμέτρων για τις πεποιθήσεις των καταναλωτών σε ό,τι αφορά στο ερώτημα της υπεροχής των ωφελειών ή των κινδύνων από τα ΦΠ. Οι προσωπικές αξίες και πεποιθήσεις, η ιδιότητα τού χρήστη ΦΠ, το φύλο, η εμπιστοσύνη στις διαδικασίες πιστοποίησης τροφίμων και τού επίσημου ελέγχου των υπολειμμάτων ΦΠ, καθώς και το επίπεδο πληροφόρησης των καταναλωτών, επιδρούν καθοριστικά στη στάση τους.

Τα αποτελέσματα της μελέτης καταδεικνύουν τη σημασία που έχει η διαρκής ενημέρωση και εκπαίδευση τού κοινού σε θέματα ασφάλειας τροφίμων και στον πληροφοριακό γραμματισμό προκειμένου να είναι σε θέση να αντιλαμβάνεται κριτικά τις προσλαμβανόμενες πληροφορίες. Θα πρέπει να αναληφθούν πρωτοβουλίες από την Πολιτεία για ευρύτερη διάχυση των αποτελεσμάτων ανάλυσης κινδύνου που τακτικά διενεργείται από τις αρμόδιες Αρχές και των κανονιστικών διαδικασιών ελέγχου που υφίστανται, στοχεύοντας στο ευρύτερο καταναλωτικό κοινό, μέσω γενικών πηγών πληροφόρησης. Κρίνεται αναγκαία η στενή συνεργασία των δημοσιογράφων και των επιστημόνων προς την κατεύθυνση αυτή. Επιπλέον, θεωρούμε σημαντική την εξωστρεφή και ενεργητική προβολή τού έργου των αρμοδίων Αρχών ασφάλειας τροφίμων και την συντονισμένη συμμετοχή των επίσημων φορέων στην πληροφόρηση που αφορά στα τρόφιμα, για την αποφυγή δημιουργίας αθέμιτου φόβου και άγχους στο κοινό. Τέλος, προτείνεται η εντονότερη προβολή της σημασίας της πιστοποίησης των τροφίμων φυτικής προέλευσης, ιδιαιτέρως από τις ομάδες παραγωγών εάν επιζητείται η αύξηση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών.

(¹): Το κείμενο αποτελεί περίληψη τής ελεύθερα διαθέσιμης δημοσιευμένης μελέτης: Simoglou, K.B., and E. Roditakis. 2022. "Consumers' Benefit—Risk Perception on Pesticides and Food Safety—A Survey in Greece", *Agriculture* 12(2): 192. <https://doi.org/10.3390/agriculture12020192>

©: Δ.Α.Ο.Κ. Δράμας, 2022

Το φυλλάδιο αυτό χορηγείται δωρεάν υπό την άδεια:

[Creative Commons: Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση-Όχι Παράγωγα Έργα 4.0 - Διεθνές.](#)

Σχεδιασμός-επιμέλεια φυλλαδίου: Κωνσταντίνος Β. Σίμογλου, Γεωπόνος.

Πληροφορίες: pfedokdramas@vivaldi.net, <https://planthealthdrama.wordpress.com>

Δήλωση πνευματικών δικαιωμάτων: Τα πνευματικά δικαιώματα τού παρόντος ανήκουν στο Τμήμα Ποιοτικού και Φυτογαιονομικού Ελέγχου της Δ.Α.Ο.Κ. Δράμας, δυνάμει τού άρθ.1 τού Ν. 2121/03-03-1993 (Α' 25). Επιτρέπεται η χρήση και αναδιανομή τού παρόντος ως έχει, με αναφορά στην πηγή, για μη κερδοσκοπικούς λόγους. Απαγορεύεται η μερική αναδημοσίευση τού παρόντος χωρίς τη γραπτή άδεια της Δ.Α.Ο.Κ. Δράμας.